

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Cyfiawnder Trwy ein Dewrder: Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd
Aelod Cabinet:	Cyng. Nia Jeffreys, Arweinydd y Cyngor
Swyddog perthnasol:	Dafydd Gibbard, Prif Weithredwr
Dyddiad y cyfarfod:	10 Mawrth 2026

1. Penderfyniad a Geisir:

Cymeradwyo a mabwysiadu y Cynllun Ymateb ar ei newydd wedd (Atodiad 1).

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

- 2.1 Mabwysiadwyd y Cynllun Ymateb i droseddau gan Gabinet Cyngor Gwynedd yn Ionawr 2025, ac mae wedi bod yn gynllun byw sydd wedi esblygu dros amser ers hynny. Dirprwywyd hawl i'r Prif Weithredwr, mewn ymgynghoriad gyda'r Arweinydd, yr Aelod Cabinet Plant a'r Aelod Cabinet Addysg, i wneud mân addasiadau golygyddol fel bo'r gofyn. Serch hynny, cydnabuwyd y byddai angen adolygu y Cynllun yn llwyr yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad Adolygiad Ymarfer Plant.
- 2.2 Ar y 4ydd Tachwedd 2025, cyhoeddwyd 'Cyfiawnder Trwy ein Dewrder' ac mae'r Cynllun Ymateb bellach wedi ei ail-lunio yn dilyn hynny. Hwn yw'r newid mwyaf i'r Cynllun ers ei fabwysiadu.
- 2.3 Cyflwynwyd y Cynllun Ymateb ar ei newydd wedd i'r Bwrdd Ymateb ar 8 Rhagfyr, a chafwyd sylwadau a mewnbwn cyn ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Gofal ar 13 Ionawr 2026, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 15 Ionawr, y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 19 Ionawr a'r Cyngor Llawn ar 5 Chwefror. Yn ogystal mae Grŵp Sicrwydd Gweinidogol wedi ei sefydlu gan y Gweinidog Addysg, Gweinidog Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gweinidog dros Dai a Llywodraeth Leol ac mae'r Arweinydd ac Aelodau Cabinet perthnasol yn mynychu ac yn adrodd ar gynnydd y Cynllun Ymateb bob yn ail fis – cyfarfu ddiwethaf ar yr 22ain o Ionawr.
- 2.4 Gofynnwyd i'r pwyllgorau graffu y canlynol gan nodi byddai argymhellion y pwyllgorau hynny yn cael eu cyfleu i'r cyfarfod arbennig o'r Cyngor Llawn ar y 5ed Chwefror.
 - Fod y Cynllun yn ymateb yn briodol a chyflawn i'r Adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder'.
 - Ystyried y prif flaenoriaethau ar gyfer gweithredu ar unwaith.
 - Cyngori ar ymdrin â dibyniaethau (e.e. aros am argymhellion rhanbarthol neu genedlaethol) a lliniaru risgiau posib.
- 2.5 Gofynnwyd i'r Cyngor Llawn am sylwadau pellach i'r Cabinet eu hystyried wrth fabwysiadu y Cynllun Ymateb.

3. Cyd-destun

- 3.1 Mabwysiadwyd y Cynllun Ymateb gwreiddiol gan y Cabinet ar 21 Ionawr 2025, gyda 4 ffrwd waith allweddol:
- Ffrwd Waith A – Cefnogi'r dioddefwyr a'r goroeswyr
 - Ffrwd Waith B – Sicrhau bod gennym y trefniadau diogelu gorau posib
 - Ffrwd Waith C – Sefydlu, dysgu a gwella
 - Ffrwd Waith Ch – Cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars
- 3.2 Sefydlwyd Bwrdd Ymateb i graffu, herio a chynghori ar gyflawni cynnwys y Cynllun, wedi ei gadeirio yn annibynnol gan yr Athro Sally Holland. Mae Aelodaeth y Bwrdd yn cynnwys nifer o sefydliadau statudol allanol fel sylwedyddion er mwyn herio a monitro cynnydd y Cynllun Ymateb, gan gynnwys Estyn, Arolygaeth Gofal Cymru, Llywodraeth Cymru, Comisiynydd Plant a'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol. Hefyd, cynrychiolaeth o Ysgol Friars (Pennaeth a Chadeirydd Llywodraethwyr), sector Uwchradd Gwynedd, Swyddogion y Cyngor, ynghyd ag Aelodau Cabinet o'r meysydd perthnasol i osod cyfeiriad gwleidyddol strategol y meysydd gwaith dan eu cyfrifoldeb tra hefyd yn craffu ar waith swyddogion a'u cefnogi.
- 3.3 Cyhoeddwyd yr adroddiad 'Cyfiawnder trwy ein Dewrder' gan Fwrdd Diogelu Gogledd Cymru ar 4 Tachwedd, 2025. Cyn, ac ers hynny, mae'r gwaith wedi parhau i adolygu'r hyn sydd angen ei ymgorffori yng nghynllun Gwynedd wrth symud ymlaen gan gynnwys mynd i'r afael â'r themâu a'r argymhellion a nodwyd yn yr adroddiad ac alinio â'r rhai a oedd eisoes yn rhan o'r cynllun ymateb (oedd yn cynnwys argymhellion o adroddiadau eraill hefyd).
- 3.4 Mae Atodiad 1 yn cynnwys copi o'r Cynllun Ymateb diwygiedig sy'n adlewyrchu'r newidiadau hyn. Mae'r rhain wedi'u nodi o dan 7 prif thema i gyd-fynd gyda themâu adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder:
- Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr
 - Rheoli Honiadau a Phryderon am Oedolion sy'n gweithio gyda Phlant
 - Hyfforddiant a Pholisïau
 - Llywodraethu Ysgolion
 - Arferion Cyfyngol
 - Cynllunio Argyfwng ac Ymateb i Argyfwng
 - Ysgol Friars
- 3.5 Mae fersiwn hawdd i'w ddarllen o'r Cynllun Ymateb wedi ei gyflwyno yn Atodiad 2.
- 3.6 Cyflwynir rhaglen waith manwl i gyfarfodydd y Bwrdd Ymateb a gan fod hwn bellach wedi tyfu mewn maint cyflwynir hefyd adroddiad trosolwg ar gyfer pob un o'r 7 thema unigol, gan gynnwys diweddariad ar yr hyn sydd wedi ei gyflawni ers cyfarfod blaenorol y Bwrdd a nodi beth fydd yn cael ei flaenoriaethu ar gyfer y cyfnod nesaf.
- 3.7 Ynghlwm i'r adroddiadau cynnydd ar gyfer y 7 thema, mae Rhaglen Waith manwl yn cael ei gyflwyno i Aelodau y Bwrdd Ymateb i roi cyfle iddynt herio'r manylder. Mae'r rhaglen waith hwn yn cynnwys argymhellion a chymau gweithredu o'r adroddiad Cyfiawnder trwy ein Dewrder, y Cynllun Ymateb gwreiddiol a chymau ychwanegol eraill sydd wedi eu hadnabod.

3.8 Cyflwynwyd gopi or adroddiadau trosolwg a rhaglen waith fanwl er gwybodaeth i'r Pwyllgor Craffu Gofal, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi a'r Cyngor Llawn ac mae holl ddogfennau y Bwrdd Ymateb bellach yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.

3.9 Er mwyn sicrhau ac olrhain cynnydd yn effeithiol, mae cyfres o fesurau perfformiad clir yn cael eu cymhwyso ar draws pob un o saith thema'r Cynllun Ymateb. Mae'r mesurau hyn yn cynnwys dangosyddion meintiol (megis derbyn hyfforddiant, a gwiriadau cydymffurfio) ac asesiadau ansoddol (megis adborth gan fforymau ieuencid, arolygon rhieni a staff, ac arolwg AGC ac Estyn). Bydd monitro rheolaidd yn erbyn y mesurau hyn yn caniatáu i'r Bwrdd Ymateb adnabod meysydd cyflawni a'r rhai sydd angen ffocws ychwanegol, gan sicrhau bod gwelliannau yn cael eu cynnal ac yn cyd-fynd â blaenoriaethau diogelu.

4. Argymhellion y Pwyllgorau Craffu Gofal ac Addysg ac Economi, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor Llawn

4.1 Cafwyd nifer o argymhellion gwerthfawr gan y Pwyllgorau a'r Cyngor ac maent wedi eu hystyried yn llawn gan y Cabinet (Atodiad 3).

4.2 Mae'r holl sylwadau wedi eu hystyried gan arwain at addasu'r Cynllun Ymateb cyn ei gyflwyno heddiw, neu ychwanegu at raglen waith y Cynllun Ymateb gan gynnwys:

- Nodi na fyddai'r drws yn cau petai dioddefwyr yn dymuno derbyn pecyn cefnogaeth i'r dyfodol
- Cyfeiriad at arolwg Estyn yn 2023 wedi ei dynnu
- Wedi ychwanegu 'lles' plant a phobl ifanc i ddisgrifiad o ffrwd gwaith 7 – cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars.
- Ychwanegwyd i ran 2.4 o'r Cynllun Ymateb i roi mwy o gyd-destun ynghylch ymchwiliad i ddigwyddiadau 2019.
- Rhoi sylw i lais y teulu yn ogystal a llais y plentyn mewn trefniadau diogelu fel rhan o ffrwd gwaith 1
- Ychwanegu enw cyswllt benywaidd allanol i bosteri rhannu gwybodaeth am bryderon a sicrhau bod manylion cyswllt ar gael ar wefannau ysgolion a gwefan y Cyngor, a sicrhau fod ffurflenni cyfeiriadau diogelu yn cael eu dosbarthu yn ehangach nac i benaethiaid a chadeiryddion Llywodraethwyr yn unig.
- Nifer o addasiadau yn ymwneud â hyfforddi, grymuso a newid ymddygiad ar bynciau megis meithrin perthnasodd amhriodol 'grooming' a defnydd o rym rhesymol
- Cyflwyno trefniadau i fesur fod hyfforddiant yn newid ymddygiad a phenderfyniadau yn ymarferol
- Mae dogfen hawdd i'w ddarllen o'r Cynllun Ymateb a dogfen syml er mwyn amlygu beth sydd wedi newid erbyn heddiw wedi ei ddatblygu (Atodiad 2).
- Trefniadau mesur sut mae llais y plentyn a phrofiad dioddefwyr yn dylanwadu ar benderfyniadau a chanlyniadau fel rhan o Ffrwd Gwaith 1.
- Sylw priodol i blant sy'n wynebu heriau ac osgoi rhagfarn diarwybod

- Ystyried addasrwydd oedolion i weithio gyda phlant ac oedolion bregus fel rhan o drefniadau diogelu
- Mae awdit o honiadau rhan 5 eisoes wedi ei ymestyn i gyfnod pum mlynedd
- Adolygu trefniadau i wirio cofnodion diogelu
- Sicrhau tryloywder drwy ryddhau cymaint o wybodaeth a phosib

5. Gweithredu a threfniadau llywodraethu

- 5.1 Y Bwrdd Ymateb sydd yn herio a monitro cyflawni y Cynllun Ymateb.
- 5.2 Sefydlwyd Bwrdd Ymateb i graffu, herio a chynghori ar gyflawni cynnwys y Cynllun, wedi ei gadeirio yn annibynnol gan yr Athro Sally Holland. Mae Aelodaeth y Bwrdd yn cynnwys nifer o sefydliadau statudol allanol fel sylwedyddion er mwyn herio a monitro cynnydd y Cynllun Ymateb, gan gynnwys Estyn, Arolygaeth Gofal Cymru, Llywodraeth Cymru, Comisiynydd Plant a'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol. Hefyd, cynrychiolaeth o Ysgol Friars (Pennaeth a Chadeirydd Llywodraethwyr), sector Uwchradd Gwynedd, Swyddogion y Cyngor, ynghyd ag Aelodau Cabinet o'r meysydd perthnasol i osod cyfeiriad gwleidyddol strategol y meysydd gwaith dan eu cyfrifoldeb tra hefyd yn craffu ar waith swyddogion a'u cefnogi.
- 5.3 Cyflwynir adroddiad cynnydd Cadeirydd y Bwrdd Ymateb i Gabinet yn chwarterol, gan gynnwys y cyfarfod hwn.

6. Adnoddau i weithredu'r Cynllun

- 6.1 Flwyddyn yn ôl wrth fabwysiadu'r Cynllun Ymateb gwreiddiol, amlygwyd fod y dasg o ymateb i'r holl sefyllfa hon wedi ei ysgwyddo ar nifer fechan o swyddogion ac mae'n deg dweud fod hynny wedi arwain at faich sylweddol tra'n ceisio parhau i gyflawni eu gwaith dydd i ddydd yn ogystal.
- 6.2 Tra bod adnoddau ychwanegol wedi eu cyfeirio at weithredu y Cynllun Ymateb, dylid nodi fod llawer o'r gwaith yn parhau yn gyfrifoldeb ar swyddogion penodol ac mae wedi golygu fod risgiau mewn llefydd eraill yn parhau wrth i rai o brif faterion y Cyngor orfod derbyn blaenoriaeth is.
- 6.3 Rydym yn ffodus iawn o dderbyn grant dros dro gan Lywodraeth Cymru i ariannu nifer o'r ymyraethau sydd wedi bod eu hangen yn yr ysgol ei hun, ac rydym yn gosod £600k ychwanegol yn ein cyllideb ar gyfer flwyddyn nesaf er mwyn gweithredu ar nifer o argymhellion Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder.
- 6.4 Mae gofynion i ymateb i Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder yn parhau i gynyddu a byddwn yn adolygu sefyllfa adnoddau yn rheolaidd i sicrhau digon capasiti digonol ar gyfer y flaenoriaeth hwn.

7. Ystyriaethau eraill

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 7.1 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ynglŷn â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus sydd wedi ei anelu at gyflawni 7 o nodau llesiant sef Cymru sydd yn lewyrchus, gydnerth, iachach, mwy cyfartal gyda

cymunedau cydlynus a diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu a sy'n gyfrifol ar lefel byd eang. Paratowyd y cynllun o fewn egwyddorion y Ddeddf a'r 5 ffordd o weithio.

- 7.2 Yn y Cynllun Ymateb newydd, rydym wedi ystyried yr hirdymor drwy sefydlu rhaglen waith aml-flwyddyn sy'n cryfhau'r saith ffrwd (e.e. llais y plentyn, hyfforddiant a pholisïau, llywodraethu ysgolion, a chynllunio ac ymateb i argyfwng) ac yn sicrhau adolygiad parhaus, fel y bydd anghenion pobl yn y blynyddoedd i ddod – megis cefnogaeth barhaus i ddioddefwyr, gwasanaethau trawma-wybodus, fersiynau 'hawdd i ddeall' i blant, a seilwaith diogelu cadarn sy'n addasu wrth i risgiau newid – yn cael eu diwallu'n gynaliadwy.

Ymgynghori

- 7.3 Ymgynghorwyd yn eang wrth ddatblygu'r Cynllun Ymateb er mwyn derbyn mewnbwn o sawl cyfeiriad gan gynnwys
- Cadeirydd yr adolygiad ymarfer plant
 - Comisiynydd y Plant
 - Estyn
 - Arolygaeth Gofal Cymru
 - RASASC
 - Llywodraeth Cymru
 - Aelodau Cabinet
 - Swyddogion Cyngor Gwynedd
- 7.4 Mae ystod eang o asiantaethau yn aelodau neu yn sylwedyddion annibynnol o sefydliadau statudol cenedlaethol ar y Bwrdd Ymateb sydd yn werthfawr o ran derbyn mewnbwn ac arbenigedd sectorau gwahanol.
- 7.5 Mae cynrychiolwyr defnyddwyr gwasanaeth wedi ymgynghori â hwy megis cynrychiolwyr sector ysgolion yng Ngwynedd.
- 7.6 Yn ogystal â hynny, ar gais yr Arweinydd yng nghyfarfod y Cabinet ar 11 Tachwedd 2025, mae Cadeirydd Annibynnol y Bwrdd Ymateb ar hyn o bryd yn ystyried y dull mwyaf priodol o gynnwys llais dioddefwyr yn y gwaith.

Cydweithio

- 7.7 Mae cydweithio yn hanfodol i lwyddiant y Cynllun hwn a drwy law y Bwrdd Ymateb rydym yn cydweithio gyda'r holl asiantaethau sydd yn ran ohono. Mae'r Bwrdd yn cwrdd yn rheolaidd bob yn ail fis ac mae cyswllt cyson rhwngom. Bydd cydweithio gyda'r holl asiantaethau hyn, yn ogystal ac eraill megis yr Heddlu, y Gwasanaeth Iechyd ac Awdurdodau Lleol eraill yn allweddol i lwyddiant ein Cynllun Ymateb
- 7.8 Datblygwyd y Cynllun Ymateb yn y lle cyntaf er mwyn gwneud popeth o fewn ein gallu fel na fydd unrhyw un yn dioddef yn yr un modd eto. Mae'r Cynllun yn cynnwys mesurau rhagweithiol megis monitro parhaus, adolygiadau rheolaidd, hyfforddiant staff, a chydweithio â phartneriaid i nodi risgiau'n gynnar, er mwyn atal problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol.
- 7.9 Mae nifer helaeth o argymhellion adroddiad 'Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder' yn argymhellion rhanbarthol a chenedlaethol, neu i bob Awdurdod Lleol. Rydym eisoes wedi datgan ein parodrwydd i fod yn gweithredu cyn unrhyw newid ar lefel

rhanbarthol neu genedlaethol a'n awydd i fod yn gweithio gyda cyrff eraill megis Llywodraeth Cymru er mwyn peilota ar gynllun neu ganllaw newydd pe dymunir.

Effaith ar Gydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

7.10 Yn unol â'r dyletswyddau cyfreithiol dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ("Y Ddeddf") (gan gynnwys dyletswyddau sector gyhoeddus Cymreig) wrth wneud penderfyniadau mae rhaid i'r Cyngor dalu sylw dyledus i'r angen (1) i ddiddymu gwahaniaethu anghyfreithiol (2) hyrwyddo cyfle cyfartal a (3) meithrin perthnasau da ar sail y nodweddion gwarchodedig ynghyd a dal sylw at ardrawiadau economaidd gymdeithasol Bydd yn Cynllun yn cael ei gyflawni gan gyfarch ein dyletswyddau dan y Ddeddf a'n cyfrifoldebau dan Fesur Iaith (Cymru) 2011. Rydym fodlon ei fod yn gydnaws a'n dyletswyddau.

7.11 Mae Asesiad Effaith Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol wedi'i baratoi (Atodiad 4). Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb yn dod i'r casgliad bod effaith gadarnhaol sylweddol i'r Cynllun Ymateb (dim effeithiau negyddol wedi'u nodi). Mae hyn wedi'i adlewyrchu yn y cynllun drwy gamau pendant megis hyfforddiant trawma-wybodus, llwybrau adrodd hygyrch a dwyieithog, polisi "Llais y Plentyn", cryfhau llywodraethiant a monitro parhaus gan y Bwrdd Ymateb a'r fforymau craffu

8. Camau nesaf

8.1 Bydd cynnydd ffrydiau gwaith y Cynllun Ymateb yn parhau i gael ei fonitro gan y Bwrdd Ymateb bob yn ail fis hyd nes bod yr holl gamau gweithredu y cynllun ymateb wedi gwreiddio neu yn cael sylw o fewn cyfundrefn herio perfformiad yr Awdurdod a bod aelodau'r Bwrdd yn fodlon bod tystiolaeth mewn perthynas â'r mesurau effaith a restrir yn dangos effeithiolrwydd y camau gweithredu hyn.

8.2 Bydd y Cabinet yn parhau i dderbyn adroddiad cynnydd chwarterol gan Gadeirydd Annibynnol y Bwrdd Ymateb, yr Athro Sally Holland

8.3 Mae cytundeb gyda'r Pwyllgor Craffu Gofal, y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i fod yn craffu ar y cynnydd ymhen 6 mis.

9. Sylwadau Swyddogion Statudol

9.1 Prif Swyddog Cyllid

Bydd nifer o'r camau gweithredu sy'n ymddangos yn y Cynllun Ymateb yn cael eu cyflawni gan wasanaethau o fewn eu cyllidebau. Ar y llaw arall, bydd camau eraill yn gofyn am adnoddau ychwanegol, bod yn barhaol neu ar sail un-tro. Mae'r costau parhau ychwanegol wedi cael eu hystyried wrth lunio cyllideb 2026/27 a gyflwynwyd i'r Cyngor ar 5 Mawrth, ac mae bidiau un-tro yn destun eitem ar wahân ar raglen y cyfarfod yma sy'n cynnwys ystyried cais am arian ychwanegol i ymdrin â chostau unwaith ac am byth Cyfiawnder Drwy ein Dewrder. Fel rwyf wedi adrodd i'r Cabinet a'r Cyngor llawn yn flaenorol, rwyf yn fodlon na fydd ystyriaethau ariannol yn rwystr rhag cyflawni'r cynllun gweithredu

9.2 Swyddog Monitro

Mae'r Cynllun Ymateb diwygiedig yn ymateb cynhwysfawr i'r adroddiad AYP a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2025. Cynhaliwyd proses graffu eang o'r Cynllun diwygiedig ac adroddir ar hyn yn briodol yn yr adroddiad. Mae'r canfyddiadau ac argymhellion wedi eu hadlewyrchu a'u gweithredu yn helaeth o fewn y Cynllun sydd yn adlewyrchu gwerth a chyfraniad ar draws holl aelodaeth y Cyngor. Mae'r cynllun diwygiedig yn ddogfen gorfforaethol sydd yn cynrychioli rhaglen gynhwysfawr ac yn gymesur a'r her a'r disgwyliad ar y Cyngor i gyflawni newidiadau angenrheidiol. Rwy'n cefnogi y penderfyniad a geisir a priodoldeb y Cynllun Gweithredu.

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1: Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder: Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd

Atodiad 2: Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder: Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd (fersiwn hawdd i'w ddarllen)

Atodiad 3: Penderfyniadau y Pwyllgorau Craffu Gofal, ac Addysg ac Economi, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor Llawn

Atodiad 4: Asesiad Cydraddoldeb